

Correctievoorschrift VWO

2018

tijdvak 1
maandag 21 mei
07.30 - 10.30 uur

Aardrijkskunde

Het correctievoorschrift bestaat uit:
Regels voor de beoordeling
Algemene regels
Vakspecifieke regels
Beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 30, 31 en 32 van het Landsbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-v.s.b.o. d.d. 23-06-2008 (PB. 2008, no. 54). Voor de beoordeling zijn de volgende passages van bovenvermelde artikelen van het Landsbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden

- toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
- 3.4 indien slechts een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
- 3.5 indien meer dan een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd worden, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
- 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan een antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar een keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Eenzelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij dient de fout of onvolkomenheid wel mede te delen aan het ETE. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen door het ETE rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer. Dit cijfer kan afgelezen worden uit omzettingstabellen die beschikbaar worden gesteld door het ETE na de bepaling van de definitieve cesuur.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen Aardrijkskunde VWO 2018 eerste tijdvak kunnen maximaal 83 scorepunten worden behaald. Het examen bestaat uit 36 vragen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 De wereldwijde levensverwachting

1 maximumscore 2

- 243E (Malaria) en 243F (HIV/aids). 1
- Beide ziektes hebben hoogste prevalentie / komen het meest voor in Afrika. 1

Opmerking: Beide kaarten dienen genoemd te worden (in het eerste deel van het antwoord) om het scorepunt toe te kennen.

2 maximumscore 2

- Preventie van aids: (bewustwording van) 'veilig' seksueel contact (met condoom). 1
- Preventie van malaria: (malaria)muggen bestrijden/vermijden. 1

3 maximumscore 2

- Door deze ziektes in het Caribisch gebied kunnen toeristen twijfelen aan de bestemming / een andere bestemming kiezen; 1
- Hierdoor komen minder toeristen naar het Caribisch gebied (en dit heeft negatieve gevolgen voor de toeristische sector). 1

4 maximumscore 2

- Mondialisering leidt tot een toename van contacten tussen mensen en gebieden (zodat ziektes zich kunnen verspreiden). 1
- Klimaatverandering leidt tot andere (bijvoorbeeld warmere/nattere) omstandigheden (waarin ziektes zich kunnen verspreiden met bijvoorbeeld meer muggen op meer plaatsen). 1

5 maximumscore 2

Meerdere antwoorden zijn mogelijk, bijvoorbeeld twee van de volgende voor elk 1 punt:

- ontwikkeling verschillende medicijnen / medische zorg
- toepassen van sanitair (wit vs. bruin water)
- ontdekkingen in landbouw (voor betere voedselvoorziening)
- aandacht voor gezondere huisvesting
- opkomst van (betere/gezondere) arbeidsomstandigheden
- toename van algemene kennis omtrent hygiëne

Vraag	Antwoord	Scores
6	maximumscore 2	
	Onvolgroeide kinderen leven voornamelijk in de periferie (vanwege de armoede).	1
	Kinderen met overgewicht leven voornamelijk in het centrum (vanwege de 'westerse' leefgewoonten zoals fastfood e.d.).	1
7	maximumscore 2	
	Het HDI is een samengesteld (gecombineerd) getal;	1
	Andere factoren (naast de levensverwachting) hebben ook invloed op de score.	1
8	maximumscore 2	
	Grijze druk / vergrijzing.	1
	Een relatief oude bevolking heeft in verhouding hoge (medische) zorgkosten / hoge pensioenkosten.	1

Opgave 2 De Cubaanse vluchtelingen

9	maximumscore 2	
	De VS hebben een kapitalistisch systeem (vrije markt) en Cuba heeft een communistisch/socialistisch systeem (planeconomie).	1
	Uit het antwoord dient te blijken dat de blokkade een vorm is van economische oorlogsvoering (het probeert niet alleen handel en buitenlandse investeringen te boycotten, maar ook van kredieten en technologie. De gevolgen laten zich op verschillende terreinen voelen).	1
10	maximumscore 2	
	Voorbeelden van fysisch-geografische risico's: De zee tussen Cuba en de VS is water met een relatief gevaarlijke overtocht (zoals zeestromen / golven / wind of stormen) met een risico voor verdrinking.	
	Voorbeelden van sociaal-geografische risico's: De zee tussen Cuba en de VS heeft veel controle (van de Coast Guard en de Marine) met een risico (pakkans) voor de vluchtelingen. Ook beschikken vluchtelingen over boten die slecht zijn uitgerust.	
11	maximumscore 2	
	Zeestroom: de Caribische stroom, GB 222	1
	Luchtstroom: de NO-passaat, GB 218B/D	1

Vraag	Antwoord	Scores
12 maximumscore 3	Meerdere antwoorden zijn mogelijk, bijvoorbeeld:	
	• <u>Politieke redenen</u> zoals toenemende politieke vrijheden in Cuba / verbeterde relatie met de VS / vaderlandsliefde / beperkende visamogelijkheden in de VS	1
	• <u>Economische redenen</u> zoals toenemende economische vrijheden / door het sociale systeem van Cuba zijn er relatief goede levensomstandigheden (zekerheid) (opmerking: antwoorden die duiden op pushfactoren, zoals de economische crisis, zijn onjuist)	1
	• <u>Sociaal-culturele redenen</u> zoals familie/opleidingsmogelijkheden/taal	1
13 maximumscore 3		
	• de eilanden van de Kleine Antillen zijn economische sterk afhankelijk van (Amerikaans) toerisme.	1
	• door de verbeterde relatie kunnen (Amerikaanse) toeristen nu ook kiezen voor Cuba.	1
	• in deze situatie is Cuba een tussenliggende mogelijkheid / interventie / opportuniteit voor het (Amerikaanse) toerisme van de Kleine Antillen.	1
14 maximumscore 2		
	• Het cruiseschip hoort (met alle comfort en moderne middelen) tot de <i>fast world</i>.	1
	• De boot van de vluchtelingen (zonder luxe en technologie) hoort tot de <i>slow world</i>.	1

Opgave 3 Meteoriet of niet?

- 15 maximumscore 3**
- Stollingsgesteente ontstaat door afkoeling van vloeibaar gesteente. 1
 - Metamorf gesteente ontstaat door omvorming/rekristallisatie van bestaand gesteente door hoge druk en/of hoge temperatuur. 1
 - Sedimentgesteente ontstaat door verharding van sedimenten. 1

Opmerking: Per soort gesteente dient tevens de ontstaanswijze beschreven te worden voor het toekennen van de score.

- 16 maximumscore 1**
- Meteorieten zijn niet op aarde ontstaan (in tegenstelling tot de gesteenten van de gesteentekringloop).

Vraag	Antwoord	Scores
17 maximumscore 4		
• Bij de vraag naar wanneer het gesteente (in de ruimte) is ontstaan hoort de absolute ouderdomsbepaling;		1
• Hierbij wordt de halveringstijd van straling (van elementen) gebruikt.		1
• Bij de vraag naar wanneer de meteoriet op aarde is ingeslagen hoort (vooral) de relatieve ouderdomsbepaling;		1
• Hierbij worden aardlagen gekoppeld aan geologische periodes (op basis van superpositie).		1
18 maximumscore 2		
• Oxidatie		1
• De ijzerdeeltjes in het gesteente oxideren (roesten) en krijgen hierdoor een bruinige kleur.		1
19 maximumscore 3		
• <u>Verwerking</u> : door <i>afbraak</i> van gesteente en materiaal verdwijnt de krater.		1
• <u>Erosie</u> : door <i>transport</i> van gesteente en materiaal verdwijnt de krater.		1
• <u>Sedimentatie</u> : door <i>afzettingen</i> van gesteente en materiaal verdwijnt de krater.		1
20 maximumscore 2		
• De koolstofkringloop heeft in verschillende 'sferen' een voorraad (zoals in de atmosfeer);		1
• De koolstof in de atmosfeer leidt tot een broeikaseffect (met een 'leefbare' temperatuur op aarde).		1
21 maximumscore 1		
Mesozoïcum is het 'Midden leven' en Kenozoïcum is het 'Nieuwe leven'.		

Opgave 4 De rivier de Mekong

22 maximumscore 3		
• De afstand tussen de parallelle rivieren zal (in theorie) afnemen,		1
• het Himalayagebergte / Landschap van De Drie Parallelle Rivieren is ontstaan door plooiing (convergentie/botsing tussen Euraziatische en Indisch-Australische plaat).		1
• Uitgaande van het actualiteitsprincipe zal deze beweging zich voortzetten (waardoor de afstand tussen 'De Drie Parallelle Rivieren' zal afnemen).		1

Vraag	Antwoord	Scores
23	maximumscore 6 Per element zijn 2 scoremogelijkheden (elk apart onderstreept) die beide genoemd moeten worden voor toekenning van de score: - Lucht stroomt <u>van een hogedrukgebied naar een lagedrukgebied</u>. In deze periode stroomt de lucht (door invloed van de ITCZ) van <u>Australië / het ZH (+) naar Azië/ NH (-)</u>. - Van deze wind is de <u>luchtvochtigheid hoog</u> omdat het <u>van zee naar land</u> gaat (= aanlandig). - Reliëf vormt voor de wind een <u>loefzijde</u> waardoor (extra) <u>stuwingsneerslag</u> ontstaat.	2 2 2
24	maximumscore 2 - Door de global shift verschuift het economisch zwaartepunt van de wereld / is de regio Zuidoost-Azië onderdeel geworden van de wereldeconomie / is de regio Zuidoost-Azië ontwikkeld tot semiperiferie. - De energiebehoefte in de regio Zuidoost-Azië zal (blijven) toenemen.	1 1
25	maximumscore 2 - In deze situatie profiteert Thailand (door de aanlevering van het grootste deel van de energie). - De negatieve resultaten voor het milieu worden verplaatst naar andere gebieden / de benedenloop van de Mekong (of andere generaties).	1 1
26	maximumscore 2 - Riviercruises - Door de dam wordt de loop van de Mekong onderbroken / kunnen cruiseboten niet de gehele rivier bevaren.	1 1
27	maximumscore 2 - Laos, Cambodja, Thailand en Vietnam zijn lid van zowel MRC als ASEAN. - Hierdoor kunnen tegenstrijdige belangen ontstaan (op verschillende schaalniveaus, met negatieve gevolgen voor verdere samenwerking).	1 1
28	maximumscore 1 Enkele gebieden waren bedekt door <u>wolken en/of schaduw</u> (tijdens het moment van de foto / opname vanuit de ruimte).	
29	maximumscore 2 Meerdere antwoorden zijn mogelijk. Twee van de volgende, voor elk 1 punt: - Modernisering of antwoorden die hierop duiden. - Intensivering of antwoorden die hierop duiden. - Mechanisering of antwoorden die hierop duiden. - Schaalvergroting (ondanks de afname in oppervlak) of antwoorden die hierop duiden.	

Vraag	Antwoord	Scores
30	maximumscore 2 Meerdere antwoorden zijn mogelijk, bijvoorbeeld twee van de volgende voor elk 1 punt: – aantasting van water/bodemkwaliteit (eutrofiëring) – afname biodiversiteit – productie van voeding voor aquacultuur kan leiden tot landdegradatie – besmetting met medicijnen (zoals antibiotica)	
31	maximumscore 3 • Vietnam produceert vooral grondstoffen (landbouwproducten). 1 • MNO's investeren in de landbouw (van de periferie) / zoeken de goedkoopste grondstoffen (landbouwproducten) / outsourcen productie. 1 • Een groot deel van de voedselproductie is op export gericht (naar de centrumlanden, zodat Vietnamezen zelf nauwelijks profiteren van de toegenomen voedselproductie). 1	

Opgave 5 Haïti

32	maximumscore 2 • De stijgende tropische lucht krijgt extra energie/waterdamp/condensatie (als zeewater warmer is dan 27°C), 1 • hierdoor komt extra warmte vrij die (de verticale luchtbeweging van) de orkaan nog meer kracht geeft. 1	
33	maximumscore 4 • <u>In de koloniale periode</u> was Haïti vooral een <i>exploitatiekolonie</i> en de Dominicaanse Republiek vooral een <i>vestigingskolonie</i>. 2 • <u>In de postkoloniale periode</u> ontstond in Haïti vooral <i>zelfvoorzienende (peasant) landbouw</i> (met ontbossing als gevolg) en in de Dominicaanse Republiek ontstond (<i>commerciële</i>) <i>exportlandbouw</i> (met behoud van veel bos). 2	
34	maximumscore 2 Er zijn vele voorbeelden denkbaar waarin milieurampen en natuurrampen elkaar versterken. Een recent voorbeeld is in Japan: • Een tsunami (een natuurramp veroorzaakt door een aardbeving) raakte een kerncentrale; 1 • De kerncentrale beschadigde en veroorzaakte een milieuramp (door het lekken van radioactief materiaal). 1	

Vraag	Antwoord	Scores
35	maximumscore 2	
	Door herbebossing kan neerslag worden opgevangen / in de bodem infiltreren.	1
	De afvoerpiek wordt hierdoor verkleind / Benedenstrooms is minder aanvoer van water (waardoor het risico op overstromingen afneemt).	1
36	maximumscore 2	
	Verschillende argumenten (voor en tegen) zijn mogelijk, bijvoorbeeld:	
	<u>Argument voor de uitspraak is:</u> Het geeft een (schokkend) beeld van de impact op (de economie van) Haïti.	1
	<u>Argument tegen de uitspraak is:</u> Het relatief lage BNP van Haïti lijkt onlogisch om te vergelijken met andere landen / Het BNP heeft nadelen om landen te vergelijken (zoals: de zelfvoorziening en informele sector worden niet meegerekend) / naast de economische schade is veel menselijk leed.	1